

Nr. A83/043

12 oktober 1983

CHINA KEERT ZICH TEGEN WESTERSE "MYTHE VAN DE DEMAÏSERING".

In het door de Chinese Volksrepubliek in het Engels uitgegeven weekblad Beijing Review verscheen op 5 september jl. een artikel van politiek redacteur onder de titel "Myth of de-Maoification Shattered" ("Mythe van de demaïsering verbrijzeld"). Dit artikel bevatte daarin felle kritiek op de in het Westen verbreide visie dat er in China een "demaïsering" gaande zou zijn en noemde het verbinden van dit "niet bestaande" proces "nog belachelijker". In deze FOCUS wordt, na een inleiding over het -denken, ingegaan op de inhoud van het betreffende artikel. Bovendien zal getracht worden een verklaring te geven voor de door Beijing Review gestarte polemiek tegen de demaïseringsgedachte, binnen het kader waarvan het Time-nummer van 26 september door de Chinese autoriteiten werd verboden.

CHINA KEERT ZICH TEGEN WESTERSE "MYTHE VAN DE DEMAOTSERING".

Het _____-denken

Het Chinese communisme dankt haar eigen karakter in niet geringe mate aan de persoonsverheerlijking rond _____. Na de ideologische breuk met Moskou in het begin van de jaren zestig, werd de "Grote Roerganger" steeds vaker als onfeilbaar leider en inspirerend voorbeeld aan de Chinezen voorgesteld. Het hele volk werd aangemoedigd om het "denken van voorzitter _____ creatief te bestuderen en toe te passen". Het "rode boekje" met citaten uit _____'s geschriften en toespraken speelde in dit proces een grote rol en werd het standaard attribuut van zijn aanhangers.

In april 1969 resulteerde de persoonlijkheidscultus in een besluit van het negende nationale congres van de CCP, dat het "denken van _____" naast het marxisme-leninisme in de nieuwe partijstatuten verhief tot fundamentele partij-ideologie. Min of meer in navolging hiervan aanvaardde het vierde Nationale Volkscongres (het Chinese parlement) op 17 januari 1975 een grondwet, die voorzag in een door de CCP geleide Volksrepubliek op de theoretische grondslag van het marxisme-leninisme-_____-denken. De in het Westen gebezigde term "maoïsme" was inmiddels kenmerkend geworden voor de vereenzelving van het Chinese communisme met de persoon _____.

Het _____-denken pretendeert op geen enkele wijze van het marxisme-leninisme af te wijken. Niet als theoreticus maar als tacticus en strateeg van de Chinese revolutie zou de "Grote Roerganger" de leer van _____ en _____ op een aantal onderdelen slechts "verrijkt en ontwikkeld" hebben. Daartoe behoren een eigen interpretatie van het begrip proletariaat, in China immers vooral in de landbouw werkzaam, en de erkenning van verschillende overgangsvormen van het kapitalisme naar het communisme. De combinatie van beide punten leidde tot de overtuiging dat de revolutie in de eerste plaats niet in de steden maar op het platteland tot stand gebracht kon en dus ook moest worden. Deze benaderingswijze van het revolutionair proces vormde de ideologische basis voor massacampagnes als de Grote Sprong Voorwaarts (1958) en de Grote Proletarische Culturele Revolutie (1966- ca. 1976).

Na de dood van _____ in september 1976 ging het leiderschap van de CCP over in handen van _____, die reeds vijf maanden daarvoor als opvolger van _____ was benoemd. Vanuit deze sterke machtspositie manifesteerde _____ zich als "hoofdexegeet" van het _____-denken. Onder zijn

toezicht werd de uitgave van deel vijf van de "Keur uit de werken van " verzorgd. Hierin werd gekozen voor een herinterpretatie van de "Grote Roerganger" door het accent te verleggen naar diens gematigde uitspraken in de jaren 1949-1957. Bijzondere aandacht werd besteed aan 's rede "Over de Tien Grote Verhoudingen" uit 1956, die in het Chinese partijdagblad Renmin Ribao (Volksdagblad) opnieuw werd gepubliceerd. Deze toespraak, waarin het belang werd benadrukt van zowel de economische ontwikkeling en de verbetering van de levensstandaard, als het leren van het buitenland op wetenschappelijk en technologisch gebied, gaf de theoretische grondslag voor het nieuwe beleid in de Volksrepubliek zoals zich dat richtte op modernisering van de economie en verbreking van het zelfopgelegde isolement van China.

De herinterpretatie van heeft in eerste instantie niet geleid tot een aantasting van zijn onfeilbaarheid. In februari 1977 kondigde de "tweemaal alles wat"-gedragslijn af, inhoudende dat "alles wat voorzitter ooit gezegd of alles wat voorzitter ooit gedaan heeft, altijd hooggehouden zal moeten worden". Hiermee oogstte echter de kritiek van een aantal slachtoffers van de Culturele Revolutie. Hun voornaamste representant was , die zelf tweemaal door weggezuiverd was. 's streven naar een ontmythologisering van werd in de jaren 1978-'79 ondersteund door een muurkrantencampagne, die hem en zijn aanhangers hielp de -loyalisten uit hun sleutelposities in de partijtop te verdringen. zag vervolgens zijn macht in snel tempo afbrokkelen en verloor zijn functies als partij- en regeringsleider aan resp. de huidige secretaris-generaal van de CCP en premier , beiden protégé's van China's nieuwe "sterke man"

Onder het nieuwe bewind werd de persoonsverheerlijking rond verder ingedamd. Gigantische portretten en verscheiden standbeelden van de "Grote Roerganger" werden uit de straten van Beijing verwijderd. In de loop van 1981 stuitte de door nagestreefde "ideologische emancipatie" echter op steeds grotere weerstand bij het Chinese volksleger. Het hoofd van het politiek departement van de strijdkrachten hield in de partijkrant Renmin Ribao een pleidooi om onverkort vast te houden aan het socialisme als leidende ideologie, het marxisme in het licht van het -denken, de dictatuur van het proletariaat en de leidende rol van de CCP.

De controverse werd afgesloten door de "Resolutie over Bepaalde Kwesties in de Geschiedenis van onze Partij sinds de Stichting van de Volksrepubliek", die op het zesde plenum van het elfde Centraal Comité van de CCP in juni 1981 werd aangenomen. Dit besluit voorzag in een scheiding tussen de feilbare persoon

, die "fouten" als de "Grote Sprong Voorwaarts" en de "Grote Proletarische Culturele Revolutie" kon maken, en het onaantastbare -denken, dat voortaan als de collectieve vrucht van de partij beschouwd diende te worden. Verschillende China-waarnemers uit het Westen hebben sinds deze resolutie uit diverse gebeurtenissen afgeleid, dat in de Volksrepubliek nog steeds een ontwikkeling gaande is, die door hen bij voorkeur als "demaïsering" betiteld wordt. In de afgelopen maanden interpreteerde men zo bijvoorbeeld de openstelling van het speciaal voor gebouwde mausoleum voor andere Chinese leiders die in de toekomst zullen overlijden.

De op 1 juli jl. gepubliceerde "Keur uit het werk van ", inmiddels bekend als het "gele boekje", werd zelfs een "nieuwe kroon op de demaïsering" genoemd *).

Campagne tegen de demaïseringsgedachte

In het Chinese weekblad voor het Westen Beijing Review van 5 september maakte politiek redacteur in een artikel "Myth of de-Maoification Shattered" ("Mythe van de demaïsering verbrijzeld") juist gebruik van het gele boekje van om aan te tonen dat China's nieuwe "sterke man" de historische rol van bevestigd heeft en het -denken trouwgebleven is. verwees daarbij met name naar een brief aan het Centraal Comité van 10 april 1977, waarin voorstelde "het nauwkeurige en veelomvattende -denken als leidraad voor toekomstige generaties te nemen.

Bij het opstellen van de resolutie over de geschiedenis van de CCP, die in juni 1981 door het Centraal Comité werd aangenomen, zou volgens herhaaldelijk belangrijke voorstellen hebben gedaan, waarmee hij zijn standvastige houding toonde. De politiek redacteur noemde als voorbeelden 's toespraken van 19 maart en 15 oktober 1980, die een erkenning van de historische rol van en een pleidooi voor de handhaving van het -denken inhielden.

benadrukte dat de verdiensten van van primaire en zijn fouten van secundaire betekenis acht. Het verzet van tegen de in 1977 door afgekondigde "tweemaal alles wat"-gedragslijn zou echter gerechtvaardigd zijn

" ... omdat het -denken in geen geval een verzameling van alle persoonlijke opmerkingen van is, maar een ideologisch systeem samengesteld uit een reeks van fundamentele beginselen. Het behelst de toepassing en ontwikkeling van het marxisme-leninisme in China en is een kristalli-

*) NRC, 1 juli 1983

satie van de collectieve wijsheid van de Chinese communisten met als de meest vooraanstaande vertegenwoordiger. Toepassen in alle gevallen van wat hij zei op een bepaalde tijd of plaats of onder een bepaalde omstandigheid, of zijn uitspraken volgen zelfs als ze fout zijn, is geen marxistische houding".

ziet China's moderniseringspolitiek niet als resultaat van een demaoïsering.

"Hoewel wij in de afgelopen jaren sommige nieuwe beleidslijnen hebben aangenomen, hebben wij voor het grootste deel slechts de dingen gedaan die voorgesteld, maar niet uitgevoerd heeft. We hebben ook de beleidslijnen in ere hersteld, waartegen hij zich ten onrecht verzette en voltooid wat hij niet goed uitvoerde".

Het laten prevaleren van de "socialistische opbouw" boven de klassenstrijd door het Centraal Comité van de CCP in 1978 is dan ook geen novum volgens , die daarvoor o.a. verwees naar 's rede "Over de Tien Grote Verhoudingen" :

"In 1956, nadat de socialisatie van de productiemiddelen in China grotendeels was voltooid, zei hij () dat de grootschalige en onstuimige klassenstrijd van de vorige revolutionaire perioden hoofdzakelijk was beëindigd. Het achtste partijcongres waarover hij dat jaar presideerde stelde vast dat de belangrijkste taak van het Chinese volk was voortaan haar krachten te concentreren op het ontwikkelen van sociaal productieve krachten, het realiseren van de industrialisatie van het land en het geleidelijk voldoen aan de vraag van het volk naar materieel en cultureel welzijn. Helaas werd dit juiste idee niet aangehouden".

In het slot van zijn betoog hield de mogelijkheid open voor verdere aanpassing van het Chinese communisme in de nabije toekomst : "Marxisme-leninisme is in geen geval uitgeputte waarheid, maar opent onophoudelijk wegen naar de kennis van de waarheid in de loop van de praktijk". Deze uitspraak van geeft volgens precies aan, hoe de Chinezen het marxisme-leninisme en het -denken zien.

Op 22 september jl. verboden de Chinese autoriteiten het vier dagen later gedateerde nummer van het Amerikaanse weekblad Time, waarin een artikel van was opgenomen onder de titel "China : Burnout of a Revolution".

beschrijft de ontwikkelingen in het hedendaagse China als "het kraken van de beenderen van 's staat, dat moest volgen op het kraken van 's theorieën en ideeën". De voorpagina van het betreffende Time-nummer droeg een portret van met een vage verschijning van op de achtergrond vergezeld door de tekst "Banishing Out 's Ghost".

Door middel van het artikel in Beijing Review en hun maatregel tegen Time maken de Chinese leiders tegenover de buitenwereld duidelijk dat er in de Volksrepubliek geen sprake is van een totale ontluistering van ver- gelijkbaar met de destalinisatie in de Sovjet-Unie. is niet verketterd, maar tot feilbare menselijke proporties teruggebracht. Zijn werken worden nog steeds als een geconcentreerde samenvatting van het -denken beschouwd.

Uit het feit dat de Chinese bestrijding van de demaoiseringsgedachte vooral gericht is tegen het Westen mag geen verslechtering van de verstandhouding tussen de Volksrepubliek enerzijds en de VS en West-Europa anderzijds worden afgeleid. De Chinese leiders zoeken daarentegen naar een ideologische basis die een uitbouw van hun economische politiek, gericht op het aantrekken van investeringen en het importeren van technologische producten uit de Westerse landen, mogelijk maakt. Dit blijkt met name uit het artikel in Beijing Review, waarin de moderniseringspolitiek wordt gerechtvaardigd door een ideologische accentuering van 's gematigde uitspraken in de jaren vijftig. Het marxisme-leninisme- -denken wordt op deze wijze gehandhaafd, niet als een starre dogmatische leer met het onaantastbaar karakter van een religie, maar als een algemeen denkkader, dat ruimte laat voor verschillende varianten en constructies om de ideologie aan te passen aan de ontwikkelingen in de wereld. "Natuurlijk hebben de Chinese communisten het -denken verder ontwikkeld, hetgeen zij blijven doen", zo benadrukt in zijn artikel. Het resultaat hiervan is een soort socialistisch pragmatisme gebaseerd op de concrete mogelijkheden van deze tijd.

Het handhaven van de "Grote Roerganger" als menselijk symbool voor de toekomstige generaties kan verband houden met de aanstaande modernisering van het ouderwetse Chinese Volksleger. , als voorzitter van de partij- en staatscommissies voor militaire aangelegenheden met deze moderniseringstaak belast, zal daarbij stuiten op de weerstand van de stokoude conservatieve legerkaders, die 's verdiensten in de jaren voorafgaande aan de proclamatie van de Volksrepubliek nog niet vergeten zijn. In deze traditioneel ingestelde kringen wordt gewantwoord en bekritiseerd omdat hij tegen het einde van de jaren zeventig de onfeilbaarheid van ter discussie stelde. Tegen deze achtergrond zou het wegedeneren van ieder verband tussen de persoon en "demaoisering" gezien kunnen worden als een poging om de hoge militairen te bewegen de moderniseringspolitiek van China's huidige "sterke man" niet te blokkeren.